

פרשת תזריע תשע"ו – מה מותר לדבר בזמן הפנוי?

1. **חגיגה ה,ב:** מגיד לאדם מה שיחו – אפילו שיחה יתרה שבין איש לאשתו [דיבורים יותר מהצורך כדי להתקרב זה לזה] מגידים לו בשעת מיתה.
- תניא פ"ח:** ועל דברים בטלים בהיתר, כגון עם הארץ שאינו יכול ללמוד, צריך לטהר נפשו מטומאה זו דקליפה זו על ידי גלגולה בכף הקלע. אבל לדיבורים אסורים, כמו ליצנות ולשון הרע וכיוצא בהם ... אין כף הקלע לבדו מועיל לטהר טומאתו מהנפש רק צריכה לירד לגיהנום.
- נוסח הזכירות בתפילת שחרית:** זכור את אשר עשה ה' אלקך למרים בדרך בצאתכם ממצרים.
- לקוטי שיחות כב/68:** הרי הרמב"ם (סוף הלכות צרעת) מדגיש לגבי מרים, שהיא 'היתה גדולה ממשה בשנים וגידלתו על ברכיה וסכנה את עצמה להצילו מן הים, והיא לא דברה בגנותו אלא טעתה שהשותו לשאר נביאים', ואם כן הדיבור היה עניין חיצוני לגמרי, ואף על פי כן 'מיד נענשה בצרעת'.
2. **שער הכוונות דרושי פסח:** זהו לשון פסח – פה סח, ולכן צריך להרבות בסיפור יציאת מצרים.
- ספר הזוהר ח"ב כה,ב:** וכל עת שהדבור היה בגלות, משה הוציא קול בלי דבור [כנאמר: ואני ערל שפתים]. כך הלך עד שקרבו לפני הר סיני ונתנה התורה, ובאותו הזמן התחבר הקול בדיבור ואז דיבר דבריו. זהו שכתוב: וידבר אלוקים את כל הדברים האלה.
3. **ויקרא יג:** אדם כי יהיה בעור בשרו שאת או ספחת או בהרת [דרגות שונות של לובן] ... וראה הכהן את הנגע בעור הבשר ושער בנגע הפך לבן ... נגע צרעת הוא וראהו הכהן וטמא אתו ... בגדיו יהיו פרומים, וראשו יהיה פרוע ועל שפם יעטה, וטמא טמא יקרא ... בדד ישב מחוץ למחנה מושבו.
- ערכין טז:** כל המספר לשון הרע, נגעים באים עליו ... אמר ריש לקיש: מאי דכתיב 'זאת תהיה תורת המצורע' - זאת תהיה תורתו של מוציא שם רע.
4. **אבות א,יז:** שמעון בנו אומר: כל ימי גדלתי בין החכמים ולא מצאתי לגוף טוב משתיקה.
- פירוש המשנה להרמב"ם שם:** הדיבור לפי חיוב התורה נחלק לחמשה חלקים: 1. דיבור של מצווה, כמו קריאת התורה ולימודה. 2. דיבור אסור, כמו דברי שקר, רכילות ולשון הרע. 3. דיבור נמאס אשר אין בו תועלת לאדם... כרוב סיפורי ההמון במה שארע... איך הייתה סבת מות פלוני או איך התעשר פלוני. ואלו קוראים אותם החכמים 'שיחה בטלה'. והחסידים השתדלו בעצמם להניח הדיבור הזה. 4. הדיבור הנאהב ... בו מעיר הנפש למעלות בספורים ובשירים ולמנעה מן הפחיתויות בדרכים ההם. 5. דיבור מותר, מסחורתו ופרנסתו ומאכליו ומשתיו ולבושו ושאר מה שצריך לו.
5. **ספר המצוות להרמב"ם מצות עשה עג:** שצונו להתוודות על העונות והחטאים שחטאנו לפני ה' ולומר אותם בעת שנשוב מהם. וזהו הוידוי כו' והוא אמרו: והתוודו את עוונם אשר חטאו.
- ספר המאמרים תרנ"ט:** הדיבור מוסיף אור ברגש האהבה ועל ידי שמדבר בה, מאיר בו אור האהבה ביותר ומתפעל בנפשו באהבה וחיבה לדבר ההוא. כמו כן במידת הגבורה והכעס ... לכן אמרו סגולה לשיכוך מידת הכעס, שלא לדבר בעניין ההוא שמכעיס אותו.
- לקו"ש שם/67:** בלשון הרע ישנם שני עניינים: א. הנזק לזה שמדברים עליו. ב. הדיבור מוציא את הרע בתוך האדם המדבר. שכף אף שכוח הדיבור הוא כוח חיצוני, בכל זאת הוא קשור עם עצם הנפש, עד שתואר האדם הוא 'מדבר', ולכן כאשר מדבר דבר בלתי רצוי, מעורר את הרע בתוכו.
- לפי זה מובן סדר ההופעה של הצרעת: בתחילה משתנים קירות ביתו, ואם עמד ברשעו משתנים הבגדים שעליו, ואם עמד ברשעו, משתנה עורו ומצטרע. הדברים מתאימים לתוכן עניין לשון הרע: בתחילה הדיבור הוא חיצוני שלא נוגע לו, ואח"כ הדיבור סוחב אותו יותר לתוך הרע ונוגע בפנימיותו.